

Dnr 20221110-18

Hörselskadades Riksförbund

Box 1068, 164 25 Kista

besök: Isafjordsgatan 30B, Kista

tel: +46 (0)8-457 55 00

e-post: hrf@hrf.se

www.hrf.se • www.horsellinjen.se

2022-11-15

Till
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande avseende betänkandet "Nästa steg. Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer" (SOU: 2022:41)

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är hörselskadades egen intresseorganisation. En ideell, partipolitiskt och religiöst obunden folkrörelse för alla med hörselnedsättning, tinnitus, ljudöverkänslighet och Menières sjukdom. Vi är också till för föräldrar till hörselskadade barn och andra närstående.

Sammanfattning

Hörselskadades Riksförbund, HRF, lämnar enbart synpunkter om utredningens förslag kopplat till äldreomsorgslagstiftningen.

HRF välkomnar förslaget om en äldreomsorgslagstiftning som ska komplettera Socialtjänstlagen och är i huvudsak positiva till utredningens intention med nytt mål om inriktning för äldreomsorgslagen. För att uppnå en god äldreomsorg utifrån den föreslagna målformuleringen krävs en ökad tydlighet kring äldreomsorgens ansvar när det gäller att ge stöd gentemot hörselskadade och att verksamheten är tillgänglig utifrån hörselskadades behov. Detta innebär bland annat att verksamheten måste ta ansvar för att främja social interaktion och delaktighet genom att exempelvis bistå med hantering av hörhjälpmedel och inrätta rutiner för en tillgänglig verksamhet.

Vi ser positivt på att en nationell ordning för kvalitetsutveckling i äldreomsorgen, NOK, tas fram för att konkretisera äldreomsorgens uppdrag, inte minst är det angeläget när det gäller att stödja den enskilde med hörselskada och ha en verksamhet som är tillgänglig utifrån hörselskadades behov.

Generella utgångspunkter för en god äldreomsorg för hörselskadade

Vi vill lyfta fram vikten av att en äldreomsorgslagstiftning främjar förutsättningar för social interaktion och delaktighet för hörselskadade i behov av äldreomsorg. Antalet äldre växer stadigt och många av dem har en hörselnedsättning, vilka har behov av en

god hörselsituation. Den föreslagna målformuleringen ger stöd för att skapa en väl fungerande äldreomsorg utifrån hörselskadades behov och vi vill belysa viktiga delar för att också möjliggöra en äldreomsorg som är hälsofrämjande, stödjer den enskildes funktionsförmåga och är tillgänglig för hörselskadade.

Motverka ofrivillig isolering för hörselskadade

En hörselnedsättning är en tydlig riskfaktor för ofrivillig isolering med psykisk ohälsa som följd. Att inte längre kunna uppfatta vad som sägs eller uppfatta fel leder ofta till att personer avstår från att delta i sociala sammanhang. Vi anser att en självklar del av äldreomsorgens inriktning om att vara såväl hälsofrämjande som funktionsstödjande är att främja aktiv hörapparatsanvändning. Det motverkar ofrivillig isolering genom att säkerställa äldre personers förutsättningar för social interaktion och delaktighet.

Tydliggör vård- och omsorgspersonalens ansvar

Hörapparater och andra hörhjälpmedel skapar förutsättningar för att uppfatta muntlig information och för social interaktion, förutsatt att de fungerar och sköts om. Hörapparater kan vara svårt att hantera för äldre personer då det kräver viss finmotorik och god synförmåga. Många äldre är därför inte vana eller trygga med hur hörapparater fungerar och hanteras, vilket kan medföra att hörapparaterna inte används.

Det bör ingå i vård- och omsorgspersonalens uppdrag att säkerställa att hörapparaten fungerar och att personen har hörapparaten i örat, att hörapparaten är påslagen på morgonen och är avslagen under natten, varenda dag.

Personalen inom äldreomsorgen behöver ökad kunskap om hörselskadades behov och hörhjälpmedel

Det finns stora kunskapsluckor bland omsorgspersonalen och ledningsfunktioner inom äldreomsorgen om hörselskadades behov, bemötande, hörapparater, hörapparatskötsel och andra anpassningar som underlättar social interaktion och delaktighet för hörselskadade. Vi anser att det behövs kompetenshöjande utbildningsinsatser regelbundet.

Den digitala utvecklingen av såväl hörapparater som hörhjälpmedel och andra digitala lösningar för tillgänglighet går snabbt framåt. Äldreomsorgens personal behöver kunna vägleda hörselskadade i att hantera nya produkter och funktioner som skapar ökad delaktighet.

Vi anser också att det finns ett behov av att hemtjänstgrupper och äldreboenden har en särskild ansvarig person, hörselombud, som har i uppdrag att säkerställa att hörselskadade har en god hörselsituation samt kan ge vägledning inom arbetsgruppen.

Boendeformer riktat mot äldre behöver vara tillgängliga för hörselskadade

Vi anser att särskilda boenden för äldre behöver säkerställa tillgången till hörhjälpmedel i sin verksamhet och lokaler. Hörapparat är ett bra hjälpmedel som möjliggör taluppfattning på kortare avstånd. Det är vanligt att hörselskadade även har behov av hörhjälpmedel som kompletterar hörapparaten för att exempelvis kunna

uppfatta samtal mellan flera personer vid middagsbordet, ha ett videosamtal med anhöriga eller för att uppfatta nyheterna på TV. Hörhjälpmedel kan exempelvis vara en extern mikrofon eller en installerad fast hörslinga som förstärker talet till hörapparaten.

Säkerställ god ljudmiljö inom äldreomsorgens verksamhet

Vi anser att särskilda boenden ska ha en skyldighet att utforma och anpassa verksamheten och lokaler i syfte att öka hörselskadades förutsättningar för social interaktion och delaktighet. Exempelvis genom ljudabsorbenter på väggar, akustikplattor i taket eller god belysning.

Synpunkter om specifika utredningsförslag om en äldreomsorgslag

7.3.2 Lagens tillämpningsområde beskriver vad som utgör äldreomsorg

HRF är positiva till förslaget. Vi vill särskilt betona att hörselskadades behov behöver vara en självklar del av äldreomsorgens uppdrag och en självklar aspekt att beakta i den dagliga livsföringen på grund av nedsatt funktionsförmåga.

7.3.5 Äldreomsorgens mål

HRF är positiva till förslaget. Vi ser att det finns ett värde i att införa ett nytt mål och vi bedömer att den föreslagna målformuleringen kan skapa bättre förutsättningar för hörselskadade. Vi vill tydliggöra hur vi ser att målet kan förstås och tillämpas utifrån hörselskadades behov och förutsättningar.

Att äldreomsorgen inriktas på att arbeta hälsofrämjande behöver innebära ett aktivt arbete för att motverka ofrivillig isolering för hörselskadade. Det behövs både medvetenhet och kunskap bland personalen om att hörselnedsättning är en riskfaktor för ofrivillig isolering och hur personalen kan stödja hörselskadades förutsättningar för social interaktion och delaktighet. Exempelvis att motivera personer till aktiv hörapparatsanvändning, bistå med tillgänglighetsanpassningar som underlättar i olika situationer och uppmuntra till deltagande i sociala sammanhang.

När det gäller att äldreomsorgen ska inriktas mot att vara funktionsstödjande behöver det tydliggöras att hörselskadade kan få stöd med hörapparater, hörapparatskötsel och andra hörhjälpmedel av personalen.

När det gäller målet om tillgänglighet som omfattar personer med funktionsnedsättning behöver det tydliggöras att verksamheter inom äldreomsorgen har ett ansvar att säkerställa tillgång till hörhjälpmedel, god ljudmiljö i gemensamma utrymmen, rutiner för att främja aktiv hörapparatsanvändning samt bemötande av hörselskadade.

7.3.7 Ett personcentrerat perspektiv vid utförandet av insatserna

HRF är delvis positiva till förslaget. Vi är positiva till att genomförandeplaner ska upprättas men vi vill lyfta fram vikten av att individens förutsättningar för social interaktion och delaktighet är en aspekt som behöver beaktas i högre utsträckning i genomförandeplaner. Vi anser att stöd med hörapparater behöver framgå i biståndsbeslut eftersom det inte kan förutsättas att äldre personer är trygga med att

hantera och sköta om hörapparater. Aktiv hörapparatsanvändning har positiva effekter för individen på liknande sätt som användning av stödstrumpor har, vilket är en vanlig stödinsats enligt biståndsbeslut. Vi anser att stöd med hantering av hörapparater behöver tydliggöras i genomförandeplaner i syfte att främja aktiv hörapparatsanvändning bland äldre personer.

En genomförandeplan kan med fördel även omfatta information om personens kontakter med hörselvården. Vi ser också positivt på att anhöriga ges möjlighet att involveras i arbetet med genomförandeplaner, inte minst utifrån hörselskadades perspektiv, eftersom det i regel är personens omgivning som märker och påtalar att personen har försämrad hörsel.

7.3.10 En samordnad vård och omsorg

HRF instämmer i förslaget. Vi vill understryka att även ett hörseltest bör ingå i den hälsoundersökningen som föreslås göras i samband med inflyttning till särskilt boende eftersom mer än varannan person över 80 år har en hörselskada. En hörselskada tenderar också att gradvis försämrats med åren, vilket medför att regelbundna besök hos en hörselmottagning är nödvändigt.

En individuell plan kan med fördel även omfatta information om personens kontakter med hörselvården.

7.3.12 Fast omsorgskontakt

HRF är positiva till förslaget med ett tillägg. Vi är positiva till en bestämmelse om fast omsorgskontakt. Dock anser vi att det är fullt rimligt att den fasta omsorgskontakten har ett ansvar att främja en god hörselsituation för personen. Vi föreslår ett tillägg om att den fasta omsorgskontakten också ska tillgodose den enskildes behov av social interaktion.

7.3.14 Ledarskap

HRF instämmer i förslaget. Vi vill betona att det finns behov av ett kunskapslyft när det gäller specifikt hörselskadades behov om hur insatser ska utformas i syfte att arbeta i linje med att den föreslagna målformuleringen för äldreomsorgen. Vi anser att det finns ett tydligt behov av att förstärka hörselkompetensen inom äldreomsorgens ledningsstrukturer.

7.3.15 Personal, bemanning och kompetens

HRF instämmer i förslaget. Vi ser ett stort behov av ett kunskapslyft om hörselskadades behov av hjälpmedel och vi ser att förslaget kan innebära regelbunden kompetensutveckling för att ge stöd till hörselskadade och skapa en tillgänglighet verksamhet för hörselskadade

7.3.17 Nationella minoriteter och minoritetsspråk

HRF är positiva till förslaget med ett tillägg. Vi anser att rätten till svenskt teckenspråk behöver värnas på samma sätt som nationella minoritetsspråk värnas i lagstiftningen. Teckenspråkigas rättighet och möjlighet till social interaktion och delaktighet inom

äldreomsorgen behöver säkerställas i syfte att vara i linje med lagstiftningens förslag på övergripande mål om att vara tillgänglig och utifrån konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vi föreslår att det svenska teckenspråket likställs med minoritetsspråken i äldreomsorgslagstiftningen.

7.3.18 Nationell ordning för kvalitetsutveckling i äldreomsorgen

Vi är positiva till att en nationell förordning tas fram. Vi anser att förordningen behöver förtydliga och konkretisera äldreomsorgens stöd, inte minst till hörselskadade. Vi anser att det finns ett stort värde i att involvera intresseorganisationer för olika patient och funktionshindergrupper i processen med att utveckla innehållet i en nationell ordning för kvalitetsutveckling.

Vänliga hälsningar

A handwritten signature in blue ink, reading "Mattias Lundekvam". The signature is fluid and cursive, with the first name "Mattias" being more prominent than the last name "Lundekvam".

Mattias Lundekvam
förbundsordförande, HRF